

Oponentský posudek na diplomovou práci Petry Butzke

Symbolika užovky v litevském folkloru

FF UK 2009, vedoucí práce Doc. PhDr. Ilja Lemeškin, Ph.D.

Práce je zaměřena na symbol užovky a jeho významy a funkce v litevské mytologii a folkloru. Samotná látka je rozdělena do pěti kapitol. Nejprve je podán široký kontext významu plazů, zejména užovky, zmijí a draků ve světových mytologiích a v křesťanství (kap. 2) a jádrem práce jsou dvě následující kapitoly. Jsou popsány funkce užovky v baltské pohanské mytologii (kap. 3) a poté symbol užovky a jeho významy v jednotlivých folklorních žánrech kromě lidových písní, kde užovka kupodivu nebyla nalezena (stálo by za zamyšlení proč), tedy v pohádkách, pověstech, příslovích a rčeních, modlitbách, hádankách, zařkávadlech a frazeologismech (kap. 4). Nakonec je podán krátký přehled motivů užovky v umění (kap. 5) a jen letmo je zmíněna živost kultu užovky ještě ve 20. století. Práce obsahuje také obrazové přílohy.

Celkově lze konstatovat, že jde o práci kompilační, ovšem tato kompilace byla provedena dovedně a na základě reprezentativní sekundární literatury, a to litevské, lotyšské i české, resp. slovenské. Zvláště je třeba ocenit, že práce byla napsána kultivovaným litevským odborným jazykem, bez pravopisných a jiných chyb, což samo o sobě svědčí o vynikajícím zvládnutí lituanistického studia. Diplomantka tak sice nemohla prokázat své schopnosti napsat odborný text ve své mateřštině a překládat do ní litevské folklorní ukázky, ale to nebylo cílem práce.

Větší péče mohla být věnována definici pojmů, zejména ústředního mnohoznačného pojmu symbolu, jehož vymezení jako mytologického symbolu (s. 10) je nedostatečné. Kap. 4 se nazývá o „Symbol a význam užovky ve folklorních žánrech“, přičemž by mělo jít spíše o „významy symbolu užovky“, s důrazem na nutnou polysémii symbolu, tedy „významy“. V soupisu literatury vůbec chybějí čistě teoretické položky, ovšem je pravda, že použitá odborná mytologická literatura je natolik reprezentativní, že i z ní bylo možno metodologicky a teoreticky čerpat. S tím také souvisí neujasněný závěr, který je fakticky stručným zopakováním celé práce, zatímco skutečný závěr na straně 87 je proveden doslova „několika slovy“ a je skromně nazvána „dojmem, který na nás zanechaly folklorní ukázky“, přitom by mělo jít o shrnutí a vyhodnocení zkoumaného materiálu.

Důraz je ovšem kladen na faktickou stránku tématu, které byla zpracováno dostatečně široce, dovedně a čtenářsky atraktivně. Zvláště zdařilý je rozbor známé litevské pohádky Královna užovek Eglė a jejích specifik, který pravděpodobně čerpá především ze sekundární literatury, ale byl zpracován dobře. Vhodné jsou také četné ukázky primární literatury (zmíněná pohádka je v příloze uvedena celá), které ilustrují celý obraz problematiky. Při případném rozšíření práce by bylo by zajímavé věnovat větší pozornost symbolu užovky v umělecké literatuře. Předností práce je její pečlivost, máloco je možno vytknout jak litevštině, tak formálním náležitostem. Na s. 12 je např. uvedeno „na internetu jsme našli“, přičemž chybí odkaz, ale to je ojedinělý jev.

I přes výše uvedené výtky práci celkově hodnotím jako výbornou a domnívám se, že po určitých doplňcích a úpravách by tato práce mohla být zajímavou studií i pro českou odbornou veřejnost.

V Praze dne 10. ledna 2010

Mgr. Pavel Štoll